

30. ledna 2018 v Praze

Právně závazný protokol pro zveřejňování informací o obsahu nebezpečných chemických látek v rámci politiky SAICM v období po roce 2020

Řada výzkumů poukazuje na neojedinělou přítomnost vysoce nebezpečných chemických látek ve spotřebním zboží na evropském i mezinárodním trhu. Absence informací o obsahu těchto chemikálií ve výrobcích je vážným problémem globálního charakteru, protože dodavatelské řetězce procházejí mnoha zeměmi s různými právními předpisy s odlišnou úrovní vymahatelnosti práva a dodržování předpisů.

Navzdory úsilí vytvořit systém pro zpřístupnění informací o chemických látkách několika většími společnostmi (podle našich informací se většinou nacházejí v zemích s vysokými příjmy), neexistuje dostatečný stimul k podnícení rozsáhlejšího zveřejňování informací o nebezpečných chemických látkách v dodavatelských řetězcích. Skutečnost, že se do programu Chemické látky ve výrobcích (Chemicals in Products) navrženém zúčastněnými stranami SAICM v roce 2015 zatím zapojila pouze jedna společnost, dostatečně ilustruje situaci. Je zřejmé, že problém vyžaduje globální řešení.

Politická prohlášení a iniciativy na celém světě ukazují silný trend směřující k transformaci ekonomiky směrem k cirkulární (oběhovému hospodářství). Právě dostupnost informací o obsahu nebezpečných chemických látek a povinné sdílení informací mezi zúčastněnými stranami v dodavatelských řetězcích jsou jádrem smysluplné cirkulární ekonomiky. Pouze koloběh materiálů bez toxických látek nám pomůže dosáhnout pokroku a mnoha z cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals) a sedmého akčního programu EU pro životní prostředí (Environmental Action Programme).

Na první schůzce zabývající se politikou SAICM po roce 2020 v Brazílii (7. - 9. února 2017) některé zúčastněné strany vyjádřily potřebu prozkoumat možnost doplnění právně závazných prvků do plánů SAICM pro období po roce 2020. Tuto myšlenku rozhodně podporujeme a věříme, že v rámci plánů SAICM pro období po roce 2020 je potřeba prozkoumat možnost regulovat nebezpečné chemické látky, které v současnosti nejsou zahrnuty v žádné úmluvě o chemických látkách, pomocí právně závazného protokolu.

Takový protokol by mohl položit základy pro smysluplnou cirkulární ekonomiku bez oběhu toxických látek na celém světě a vytvořit shodné podmínky pro společnost v různých částech světa. Taková změna by podnítila prostor pro inovace. Podrobné informace o tom, co by protokol mohl obsahovat, naleznete v níže uvedeném prohlášení, ke kterému se připojila významná evropská občanská sdružení věnující se problematice chemických látek v životním prostředí.

Naléhavě vás žádáme, abyste podpořili naši snahu o vytvoření legálně závazného protokolu pro zveřejňování informací o chemických látkách ve výrobcích na nadcházejících regionálních a průběžných setkáních SAICM věnujících období po roce 2020. Taková setkání se konají v Paříži 9. února a v Lodži 19. - 21. února. Podpořte, prosím, formulaci usnesení pro region Centrální a východní Evropy, které bude vyžadovat od sekretariátu SAICM pověření odborného poradce, který by napomohl s procesem tvorby legálně závazného protokolu a jeho začlenění do rámce politiky SAICM, jejíž zbývající části by zůstaly dobrovolné.

S pozdravem,

Jindřich Petrlík, vedoucí programu Arniky Toxické látky a odpady

23. ledna 2018 ve Stockholmu/Bruselu/Praze

NÁVRH EVROPSKÝCH NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ O FORMULACI PRÁVNĚ ZÁVAZNÉHO PROTOKOLU O ZPŘÍSTUPNĚNÍ INFORMACÍ O OBSAHU NEBEZPEČNÝCH CHEMICKÝCH LÁTEK VE VÝROBCÍCH V RÁMCI POLITIKY SAICM V OBDOBÍ PO ROCE 2020

Na příštím průběžném zasedání politiky SAICM pro období po roce 2020 v březnu 2018 ve Stockholmu bude nezbytné přijít od diskuzí o konceptuálních pojetí nového operačního období politiky SAICM ke konkrétním akcím. Proto si dovoluujeme zdůraznit body, které považujeme za nutné, aby EU vnesla do diskuze před setkáním ve Stockholmu, tj. na jednáních v Paříži 9. února a v Lodži od 19. do 21. února.

Právně závazný protokol regulující nebezpečné chemické látky v rámci politiky SAICM v období po roce 2020

Navrhovaný protokol by se měl zabývat pouze nebezpečnými chemickými látkami, které nejsou v současné době regulovány žádnými dalšími mezinárodními úmluvami, čímž je zamezeno neshodám s dalšími chemickými politikami.

Protokol by měl obsahovat:

1. **Zákaz nejnebezpečnějších chemických látek** na základě kritérií GHS. Tyto chemické látky mají následující vlastnosti:
 - a) jsou karcinogeny kategorie 1A nebo 1B;
 - b) jsou mutageny kategorie 1A nebo 1B;
 - c) jsou reprodukční toxické látky kategorie 1A nebo 1B s nepříznivými účinky na reprodukční funkce a plodnost nebo na vývin;
 - d) jsou neurotoxiny kategorie 1A a 1B podle kritérií GHS pro jednorázovou a opakovanou expozici;
 - e) jsou perzistentní, tj. mají poločas rozpadu v mořské vodě vyšší než 60 dnů, poločas rozpadu v čerstvé vodě nebo v ústí řek vyšší než 40 dnů, poločas rozpadu v mořském sedimentu vyšší než 180 dnů, poločas rozpadu v sedimentu čerstvé vody nebo vody ústí řek vyšší než 120 dní nebo poločas rozpadu v půdě vyšší než 120 dní;
 - f) jsou velmi perzistentní, tj. mají poločasy v mořské vodě / vodě ústí řek / čerstvé vodě, půdě a sedimentech nad 180 dnů;
 - g) jsou bioakumulativní, tzn. mají faktor biokoncentrace (BCF) 1000-5000;
 - h) jsou velmi bioakumulativní, tj. mají BCF vyšší než 5000.Dále by měly být zahrnuty endokrinní disruptory klasifikované dle nejlepších kritérií dánským ministerstvem životního prostředí¹.
2. **Zákaz nejnebezpečnějších chemických látek, přestože neexistují jejich náhrady.**
3. **Plné právo na informace o chemických látkách regulovaných protokolem** ve všech složkách výrobků, které jsou ve výrobku nebo složce výrobku obsaženy v koncentracích

¹ Kritéria pro látky narušující endokrinní systém (<http://mst.dk/media/mst/9106718/danskeforslag.pdf>)

Swedish Society
for Nature Conservation

rovných nebo vyšších 0,1% hmotnostních a povinnost zúčastněných stran v dodavatelských řetězcích sdílet tyto informace se všemi ostatními stakeholdery.

- 4. Internalizace nákladů společnostmi** v souladu s „pollutor pays principle“ obsaženým v článku 16 prohlášení z Ria (Rio Declaration). Tyto náklady mohou zahrnovat financování nezávislého vědeckého orgánu, který by udržoval a aktualizoval seznam zakázaných a omezených chemických látek v právně závazném protokolu. Model návratnosti nákladů by měl podporovat přerozdělování finančních prostředků ve prospěch ekonomicky slabších společností, zejména těch v zemích s nízkými příjmy, s cílem podpořit zavedení systémů transparentnosti. Tento vědecký tým by mohl být spravován sekretariátem SAICM. Mezinárodní síť pro eliminaci perzistentních organických látek (IPEN) na základě údajů ze zprávy OSN Global Chemicals outlook z roku 2012 odhadla, že pokud by chemický průmysl poskytl 0,1% ročního obrátu, činilo by to 4,1 miliardy USD ročně. To představuje pouze 1 cent na 10 USD z tržeb.

Odůvodnění

Stále více se potvrzuje, že vhodně nastavená cirkulární ekonomika má potenciál pro naplnění několika cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals)². EU a její členské státy jsou právě nyní v procesu transformace svého hospodářství směrem k cirkulární ekonomice, přičemž upravují všechny příslušné právní předpisy týkající se chemických látek, výrobků a odpadů podle akčního plánu³. Nedávno se šestnácté zasedání Africké ministerské konference o životním prostředí (AMCEN) usneslo, že bude „podporovat strategii cirkulární ekonomiky, zelené ekonomiky, modré ekonomiky a průmyslových symbióz v našich zemích, neboť takové modely poskytují příležitosti k posílení hospodářské a sociální prosperity při současné redukci odpadů a znečištění“⁴.

Ovšem co se týká cirkulární ekonomiky, čelíme několika opravdovým problémům. Jádrem smysluplné, tj. bezpečné cirkulární ekonomiky je potřeba zpřístupnění informací o obsahu nebezpečných chemických látek ve výrobcích a jejich součástech včetně informace, v jaké konkrétní části výrobky se látky vyskytují. Tyto informace musí být sdíleny se všemi zainteresovanými stranami v dodavatelských řetězcích výrobků a doplněny do posouzení dopadu celého životního cyklu výrobků včetně momentu, kdy se výrobky stanou odpadem a jsou recyklovány. Například ve studii Mezinárodní sítě pro eliminaci perzistentních organických látek (IPEN) a Arniky byly nalezeny vysoce toxické zpomalovače hoření typické pro plastové komponenty elektrických a elektronických zařízení. To jasně poukazuje na problémy nezodpovědné recyklace, která umožňuje kolování látek určených ke globální eliminaci do nových výrobků⁵. Odstranění toxických látek z koloběhu by mělo být nejvyšší prioritou při transformaci ekonomiky na cirkulární, i kvůli výrazně vyšší nákladnosti řešení konečného problému než jeho předcházení.

Obchod je nyní globalizován: dodavatelské řetězce výrobků obvykle procházejí mnoha zeměmi s různými právními předpisy v oblasti chemických látek a různými stupni vymahatelnosti práva a dodržování předpisů. Z těchto důvodů nemůže EU při nastavení cirkulární politiky zanedbat aspekt zahraničních dodavatelských řetězců, prostřednictvím kterých mohou do EU proudit nebezpečné

² 1:5, 2:1, 2:4, 3:9, 6:3, 7:1, 7:2, 7:3, 8:1, 8:2, 8:3, 8:4, 8:8, 9:2, 9:4, 11:6, 12:4, 12:6, 14:1, 14:3, 15:1 and 15:5.

³ Cirkulární ekonomika EU (http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm).

⁴ Deklarace AMCENU (<http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/21689/K1707093%20-%20Report%20of%2016th%20session%20of%20AMCEN-English.pdf?sequence=1&isAllowed=y>).

⁵ POPs recycling contaminates children's toys with toxic flame retardants

(http://www.ipen.org/sites/default/files/documents/toxic_toy_report_2017_update_v1_5-en.pdf)

výrobky navzdory přísně formulované interní chemické politice.

Proto jsme pevně přesvědčeni, že jediným způsobem, jak účinně a systémově řešit nebezpečné chemické látky, jejich globální zákaz. Mezinárodní úmluvy regulují pouze velmi omezený počet chemických látek. Řada dalších látek kritéria mezinárodních úmluv nesplňují, přestože ohrožují lidské zdraví a životní prostředí. Jedná se na příklad o karcinogenní a mutagenní látky nebo látky narušující endokrinní systém, ale nesplňující kritéria pro persistenci, čímž nemohou být přidány na seznamy Stockholmské úmluvy.

Dále připomínáme, že zpráva od UNEP Cena za nečinnost (Cost of Inaction) jednoznačně prokázala značné externí náklady na řešení důsledků působení nebezpečných chemických látek na zdraví a životní prostředí a průběžné zvyšování se těchto nákladů⁶. Tento trend představuje překážku ve snaze zmírnit projevy chudoby v rozvojových zemích, ve kterých jsou znevýhodněné skupiny společnosti žijící v chudobě ještě více znevýhodňovány v důsledku nemoci, ztráty zdrojů potravy a souvisejících příjmů.

Politika SAICM je nástrojem, který nám umožňuje shromažďovat informace o chemických látkách, které nejsou dostatečně prozkoumané. Pokud ovšem dojde k prokázání škodlivosti některé ze zkoumaných látek, SAICM nenabízí vhodný nástroj, který by měl moc dané látky regulovat nebo zakázat. Tvorba legálně závazného protokoly v rámci politiky SAICM v období od roku 2020 má potenciál tyto nástroje vytvořit bez nutnosti formulace zcela nových mezinárodních politik.

Chemické látky ve výrobcích (Chemicals in Products) jsou jedním z nejkritičtějších otázek řešených politikou SAICM. Program Chemické látky ve výrobcích byl zahájen v roce 2015, ale zatím se do něj dobrovolně zapsala pouze jedna společnost. Je zjevné, že pro rozběhnutí úplného sdílení informací ohledně nebezpečných chemických látek ve výrobcích na národní a mezinárodní úrovni potřebujeme více než dobrovolný proces. Domníváme se, že program Chemické látky ve výrobcích má potenciál být upgradován do globálního akčního plánu v rámci SAICM, jehož součástí by bylo vytvoření právně závazného protokolu o zveřejnění informací o chemických látkách ve výrobcích.

Jsme přesvědčeni, že navrhovaný právně závazný protokol by působil jako hnací síla pro rychlé přijetí Globálně harmonizovaného systému (Globally Harmonized System) celosvětově a současně nastavil rámec pro bezpečnou a smysluplnou cirkulární ekonomiku, která by byla přínosem pro lidské zdraví a životní prostředí.

Proto žádáme, aby Česká republika vznesla a/nebo podpořila vytvoření právně závazného protokolu o informacích o chemických látkách ve výrobcích a prosazovala jej v rámci skupiny EU a CEE.

S pozdravem

Swedish Society for Nature Conservation (SSNC), generální tajemnice Karin Lexén

Arnika, Program „Toxické látky a odpady“, předseda Jindřich Petrlík.

ECOS, ředitelka Laura Degallaix

EEB, generální tajemník Jeremy Wates

HEAL, výkonný ředitel Génon K. Jensen

⁶Cost of inaction on the unsound management of chemicals
(http://www.indiaenvironmentportal.org.in/files/file/Report_Cost_of_Inaction_Feb2013.pdf).